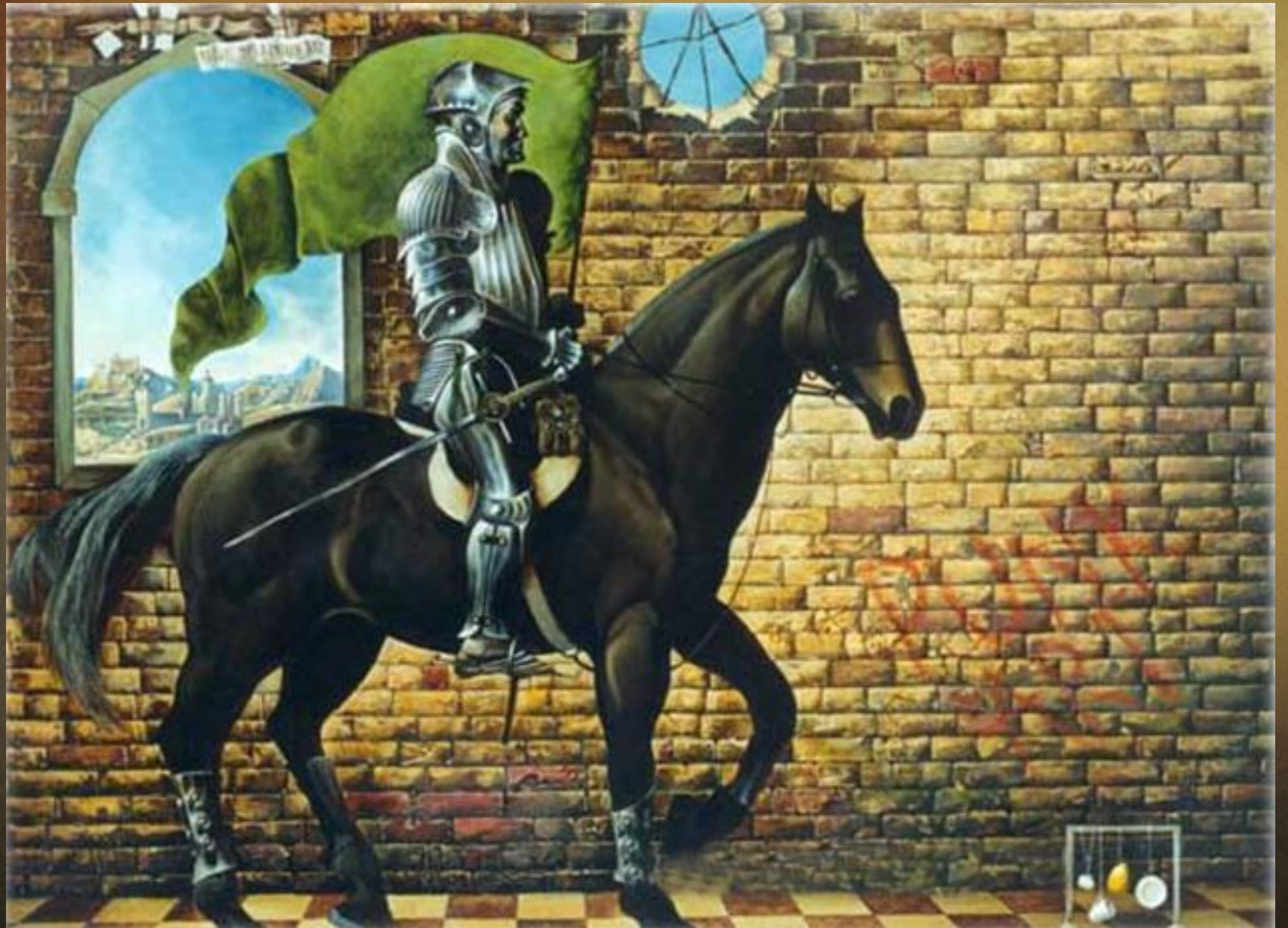

**Архітектура світу.
Перлини готики. Архітектурні зразки
бароко. Модерн в архітектурі**

Урок № 1

Романський – побудований за римським зразком.

Основні архітектурні форми – храми, монастирі, замки. Головний замовник – монастирські ордени.

Уперше формується спільний для Європи архітектурний стиль. Це пов'язано зі спільною для Європи релігією – християнством. Загальна теоцентрична картина світу. Зростає роль монастирів, і поступово виробляються однакові вимоги до мистецтва.

- Ще одна причина єдності стилю – це паломництво, із прочанами подорожують і художники. Три центри, куди йдуть прочани, – це Іспанія, Рим, Палестина (Єрусалим).

На архітектурні форми феодального замку вплинули суворі звичаї тієї епохи.

- Це була фортеця, оточена широким ровом, із гладенькими стінами, які закінчувалися зубцями, на кутах і по стінах стояли сторожові вежі циліндричної форми.

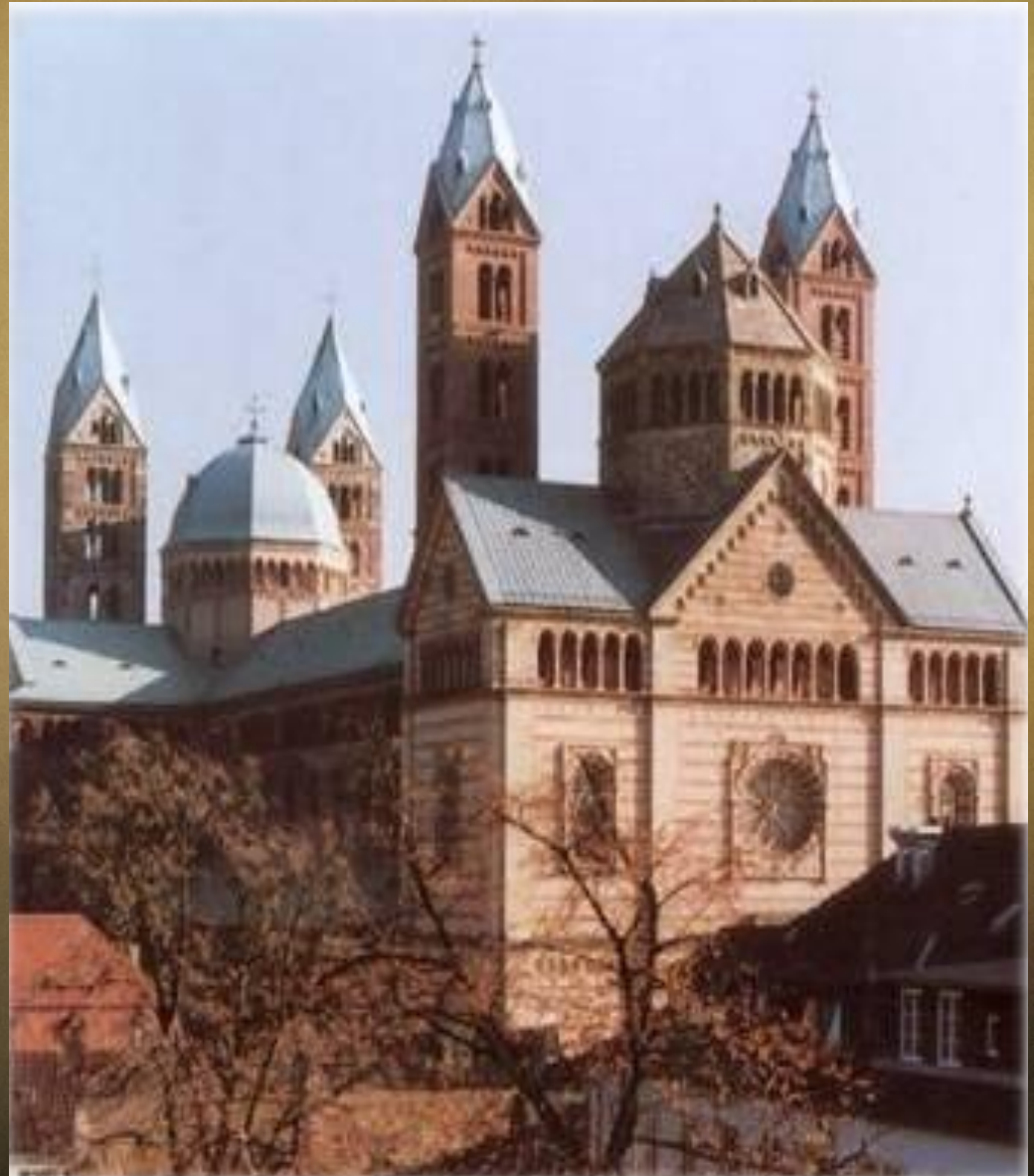

У середині фортеці розміщувався просторий двір із донжоном – центральною вежею. Донжон ділився на три поверхи. Спальні й зали були розташовані на другому поверсі, зальне приміщення – над ними, нижній ярус був призначений для прислуги. Це було зручно для оборони.

**Романський храм
був схожий
зовнішнім
виглядом на замок.**

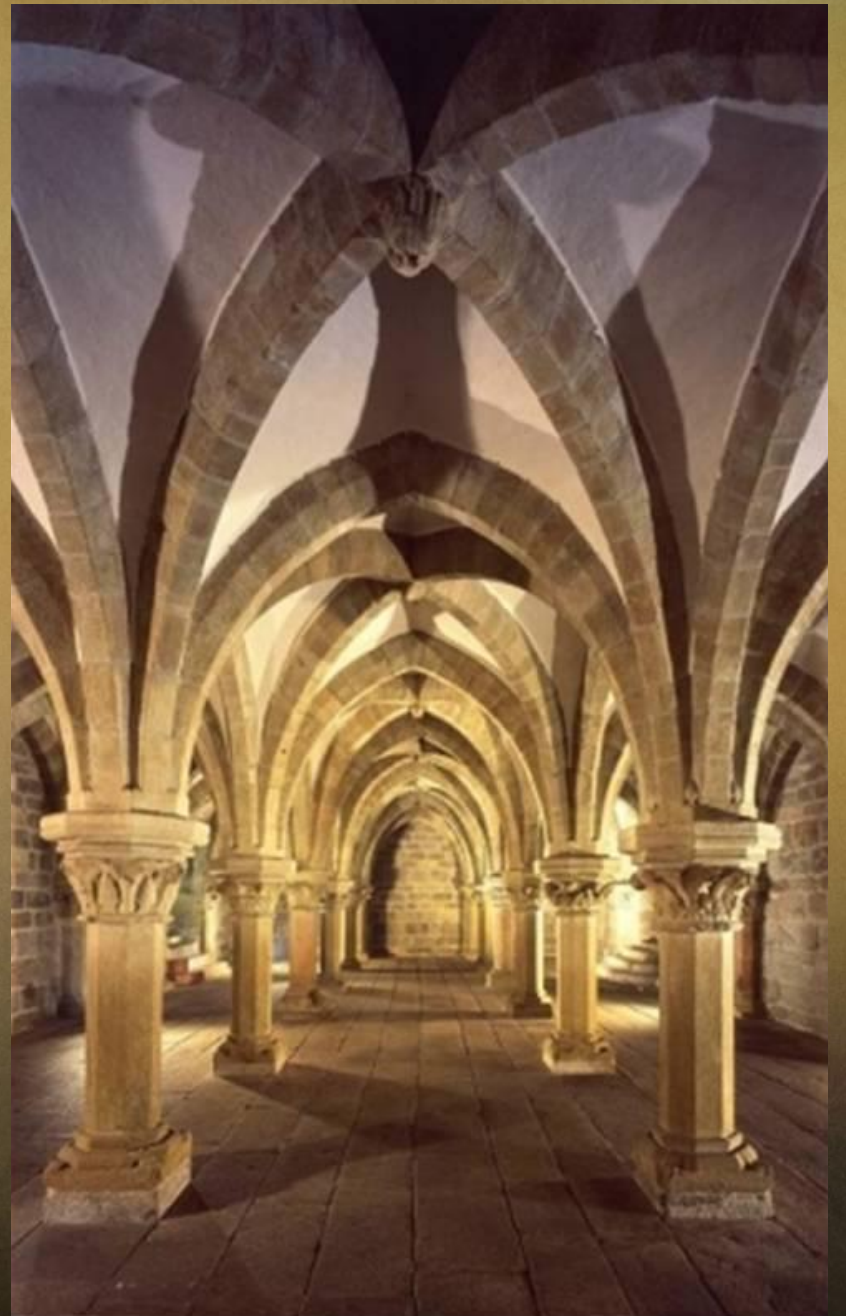
На західному боці
поздовжнього корпусу
розміщувалися дві вежі
(дзвіниці), а на східному –
дві вежі трохи менші,
вежі закінчувалися
масивними
восьмигранниками.

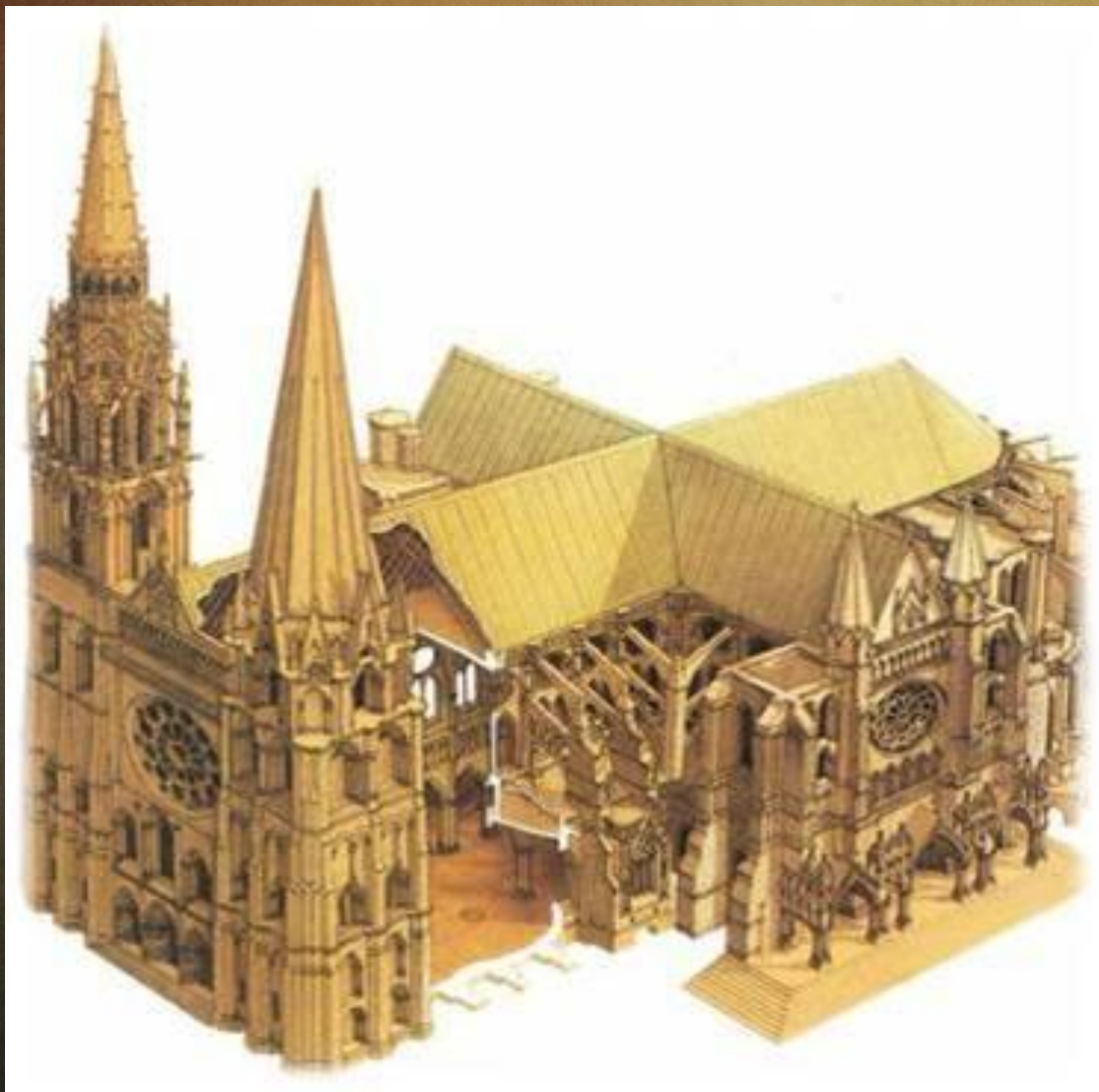
у романовській архітектурі вона мала свій архітектурний комплекс (хрестово-купольне склепіння), якої не було ні в Греції, ні в Римі. Традиційні римські арки й грецькі колони, стовпи вступили у взаємодію. Тут арки охоплюють одна одну, напівколони входять у масив стіни.

Архітектура готики

Близько 1137 р. в абатстві Сент-Дені абат Сугерій розробляє вчення про Божественне світло й, щоб «впустити» світло у храм міняє конструкцію собору.

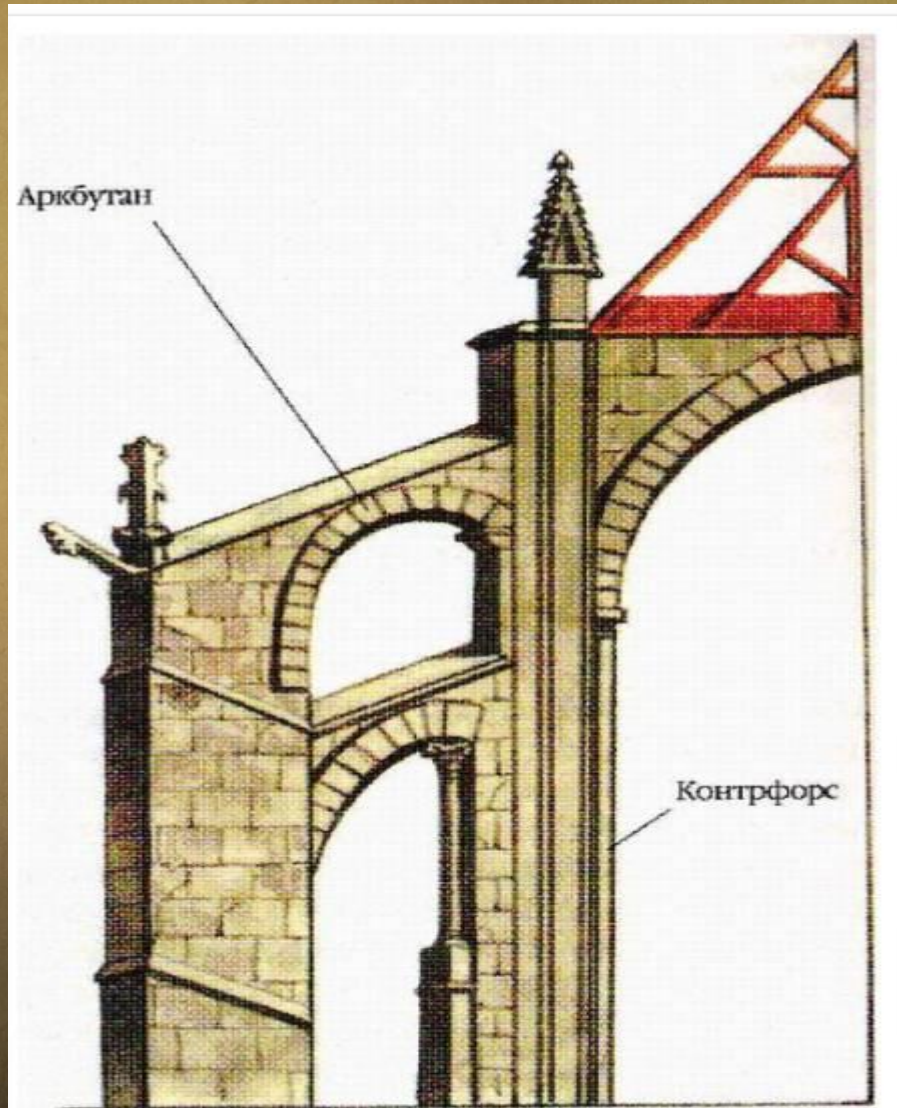
Західний портал церкви абатства Сент-Дені із двома масивними вежами, трьома порталами, прикрашеними скульптурою тимпанів і віконною розою у верхньому ярусі, став прототипом фасадів готичних соборів. На відміну від романського собору, прикрашені всі три портали, а не тільки центральний. Три портали – три входи – Свята Трійця.

- Вітраж став основним елементом готичного собору завдяки зміні конструкції.

Готичні будівельники відмовилися від масивних конструкцій і перейшли до каркасної системи.

Щоб полегшити склепіння, будівельники підсилили каркасні арки. Чим вищою й більш загостреною була арка, тим більший розпір вона створювала. Розпір компенсували за рахунок зовнішніх опорних стовпів – контрфорсів. Контрфорси відділяються від стіни й вибудовуються в ряд. Опорні стіни були замінені величезними віконними прорізами.

Система аркбутанів і контрфорсів

Готичні зміни – це не просто архітектурні зміни, це зміни богословської думки.

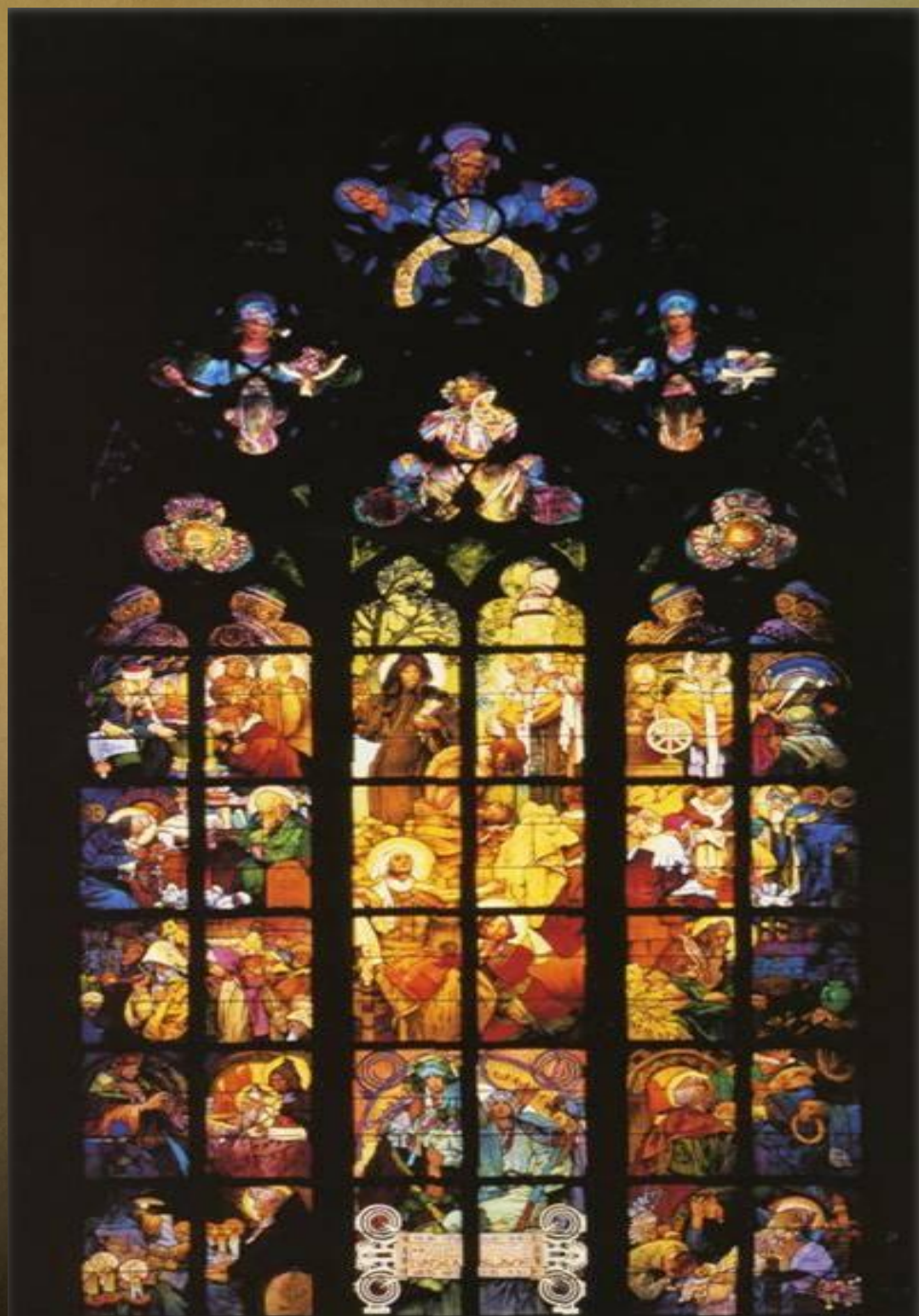
«Я є світло!» – говорить Бог, значить треба впустити світло у храм. Вітражі готичного собору – втілення Божественного світла.

Скло пропускає крізь себе кольорове світло,

що схоже на блискучі дорогоцінні камені й нагадує нам про небесний Єрусалим. Пам'ятаєте текст Біблії?

«...місто подібне до чистого скла, основа стіни міста прикрашена дорогоцінними каменями».

Споглядаючи вітражі, віруючий відходив від тілесного, наближаючись до духовного, божественного.

- Готичний собор усередині

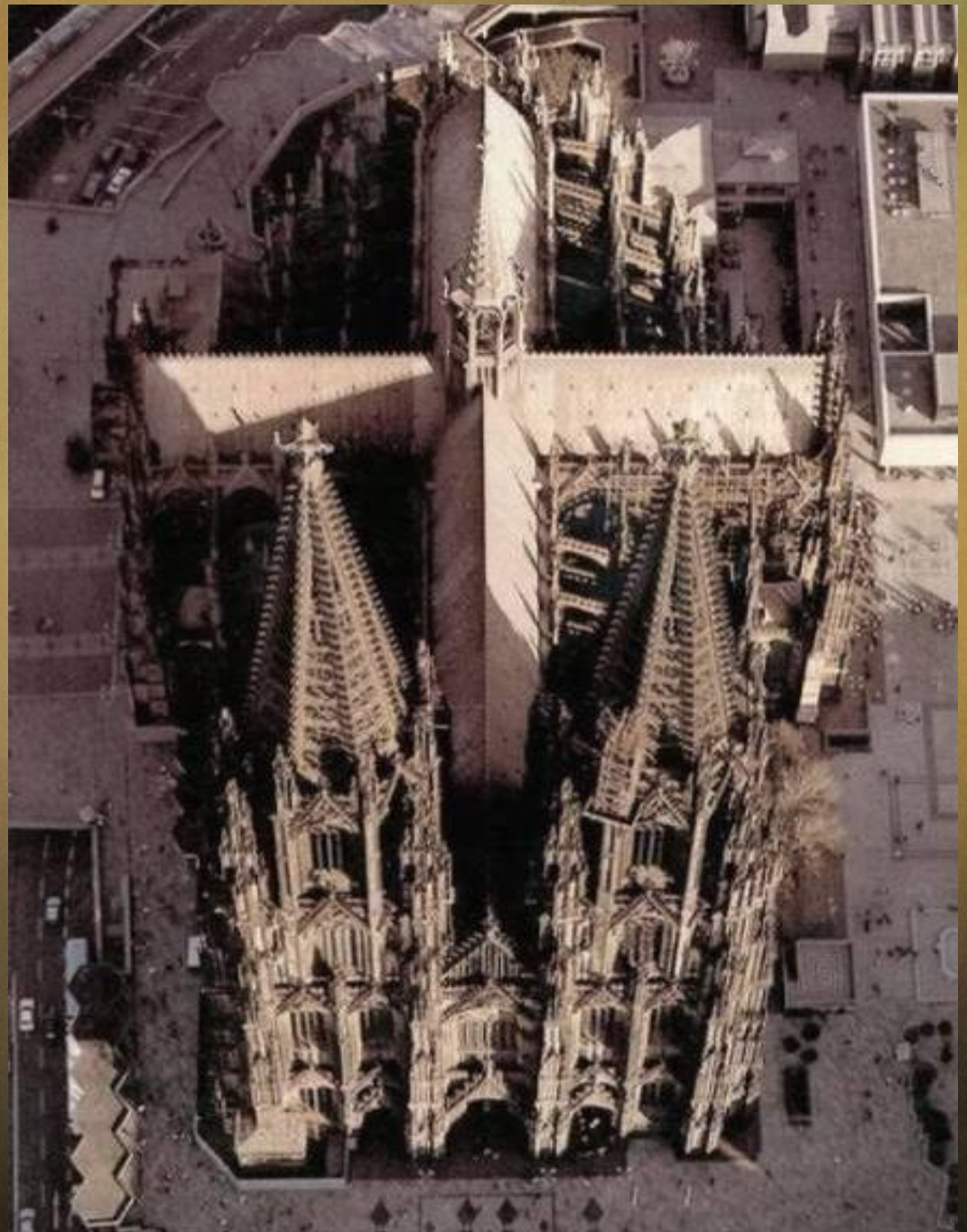
**Вертикаль перемогла
горизонталь.**

Інтер'єр готичного собору
став світлим
і просторим, стрілчасті
форми виражали
прагнення душі
християнина до Бога.

**Католицький
(романський, готичний)
храм – це образ і модель
світу.**

**Символіка визначала
план храму, порядок
розпису, рельєфу,
вітражів. В основі храму
лежав витягнутий хрест.**

Будівля храму складається із трьох частин: притвору (нартекса), середньої частини й вітваря (сакральна частина), що нагадує про єдність людського, ангельського

й божественного, а також про троїстість душі, тіла й духу.

Найбільш священна частина храму – вітвар, що розміщується зі східного боку, з боку ранкового світла, – присвячувалася Христу.

Престол був символом Гробу Господнього. Західна частина храму символізувала прийдешній Страшний Суд, який був зображений на західному порталі.

Узагалі, всі зображення собору читалися як книга, це була «Біблія для неписьменних». Північний бік символізував Старий Завіт, а південний – Новий Завіт.

- а - восточные башни хора;
- б - восточный хор;
- в - ризница;
- г - трансепт;
- д - южный неф;
- е - многогранное завершение хора;
- ж - башня над средокрестьем;
- з - продольный неф;
- и - западные башни хора;
- к - западная башня.

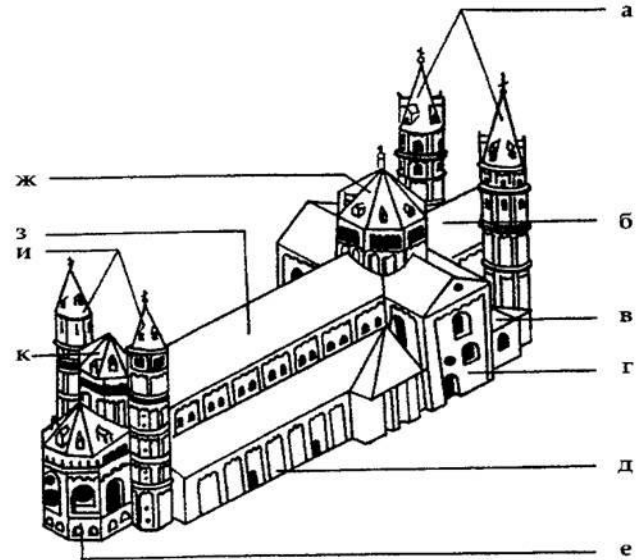

РИС. 9

- а - западные башни;
- б - продольный неф;
- в - башенка на крыше над средокрестьем;
- г - трансепт;
- д - боковой неф;
- е - хор;
- ж - аркбутаны;
- з - галерея хора;
- и - капелла хора;
- к - двор;
- л - соборные залы для бедных и паломников;
- м - контрфорсы.

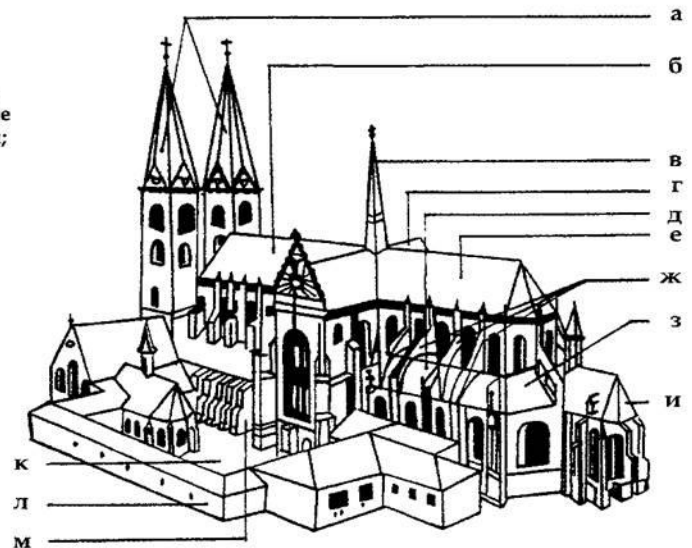
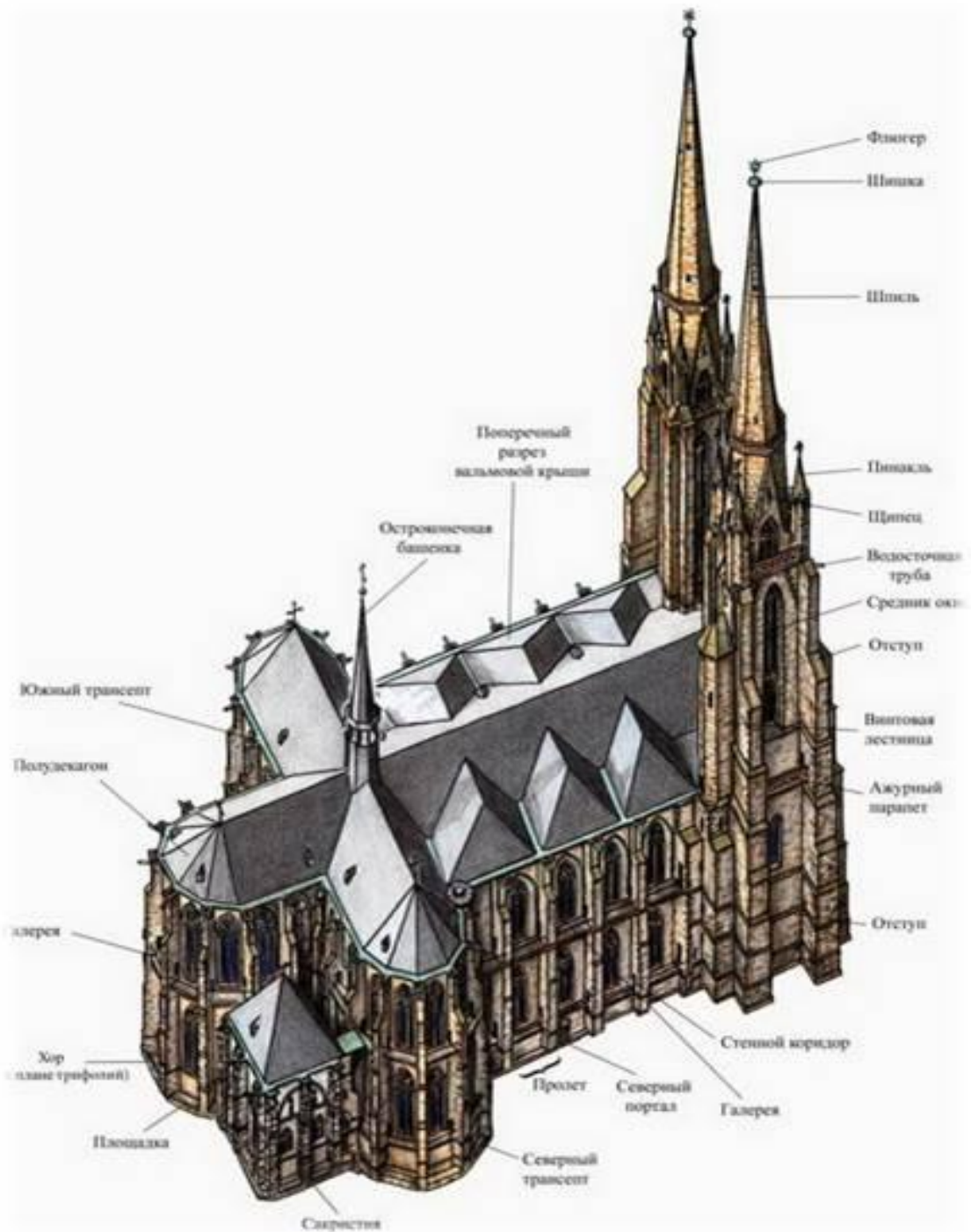

РИС. 10

**У вертикальній проекції
три світи – земний,
небесний і підземний.**

Небесний світ окреслений
склепінням і арками,
земний – церква, підземний
– низ приміщення.

Символізує зв'язок між
людиною й Богом. Світ
божественний і людський
зустрічаються завдяки
жертві Христа, тому в
основі храму лежить хрест.

- Нотр-Дам (фасад)

Головний портал розташовувався на західному боці, двері мали прямокутну форму. Над нею було розміщене поле – тимпан, багато прикрашений рельєфом.

Форма portalу складалася з півкола арки – символу неба і прямокутника дверей – символу землі. Двері символізували самого Ісуса Христа, який сказав: «Я є двері, хто ввійде Мною, той урятується...».

Три входи у храм символізують Трійцю.

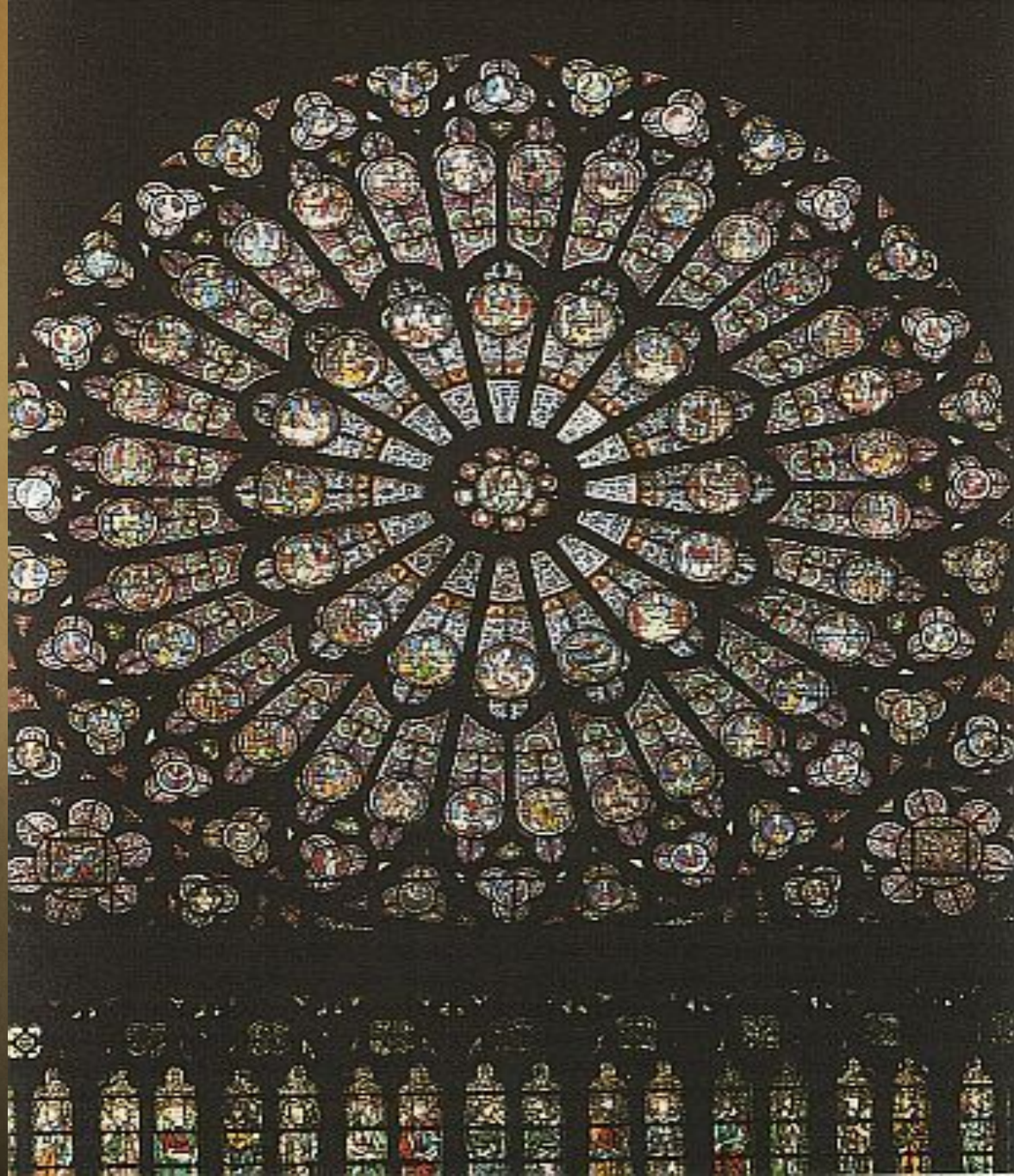
На стулках центральної брами зображувалися сцени зі Старого й Нового Завітів. На правій брамі – місцевий вятий.

Для богослова храм – корабель порятунку, його керманич – Христос, ніс корабля спрямований на схід (туди, де Єрусалим, де був розп'ятий Ісус), корма – на захід, два керма – два Завіти, скріпи – церква, вітрила – дух із небес, залізні якорі (вони є насправді) – символ Христа – міцність віри й заповідей, які міцніші від заліза.

Роза алхіміків (Нотр-Дам)

Ще в романських храмах з'являються так звані «рози» – круглі вікна великого розміру, що прикрашають фронти головного нефа. Символіка віконної рози: кругла форма символізує небо, а «Трояндою (лат. *rosa*) без шипів» називали Діву Марію.

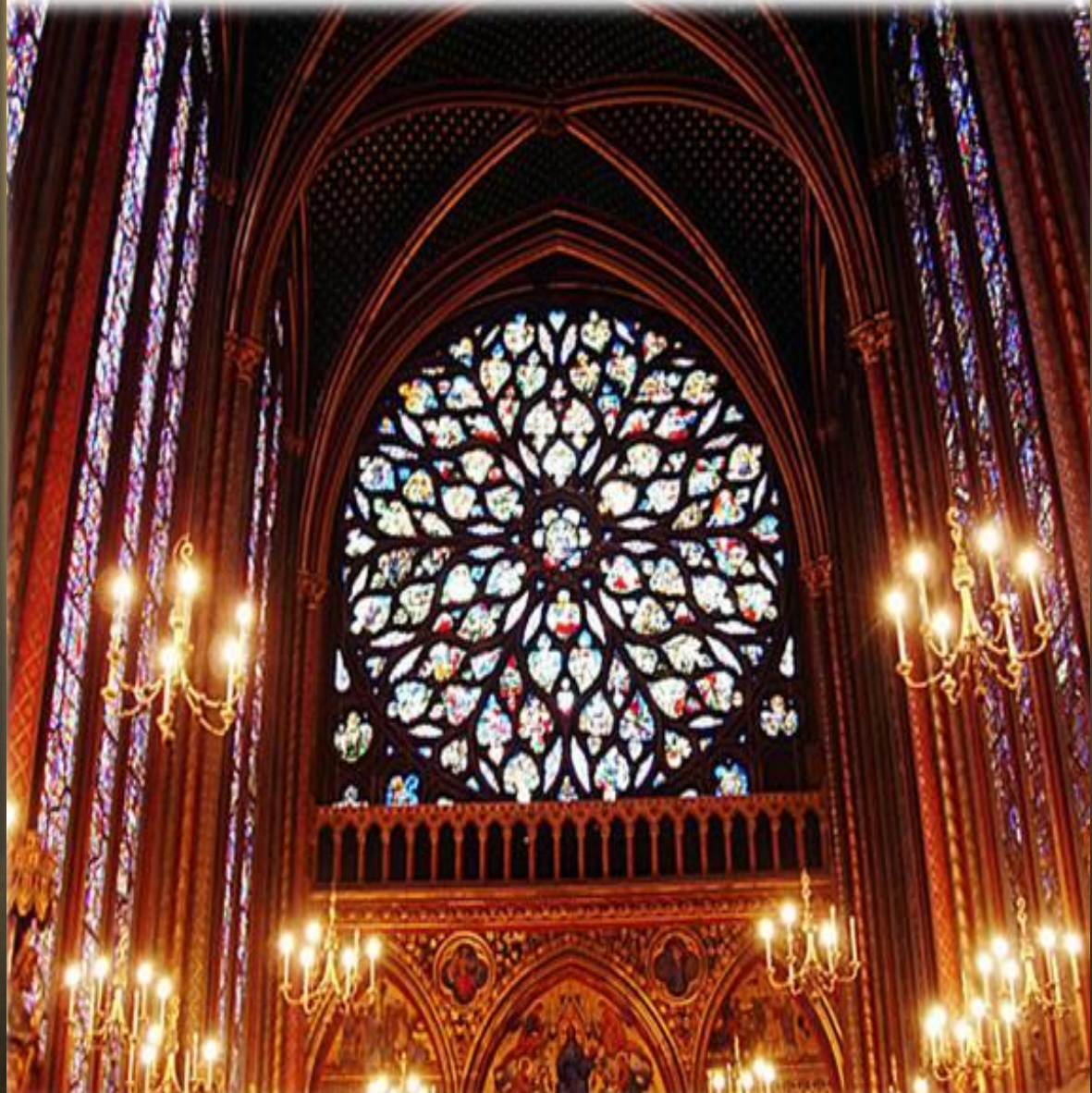
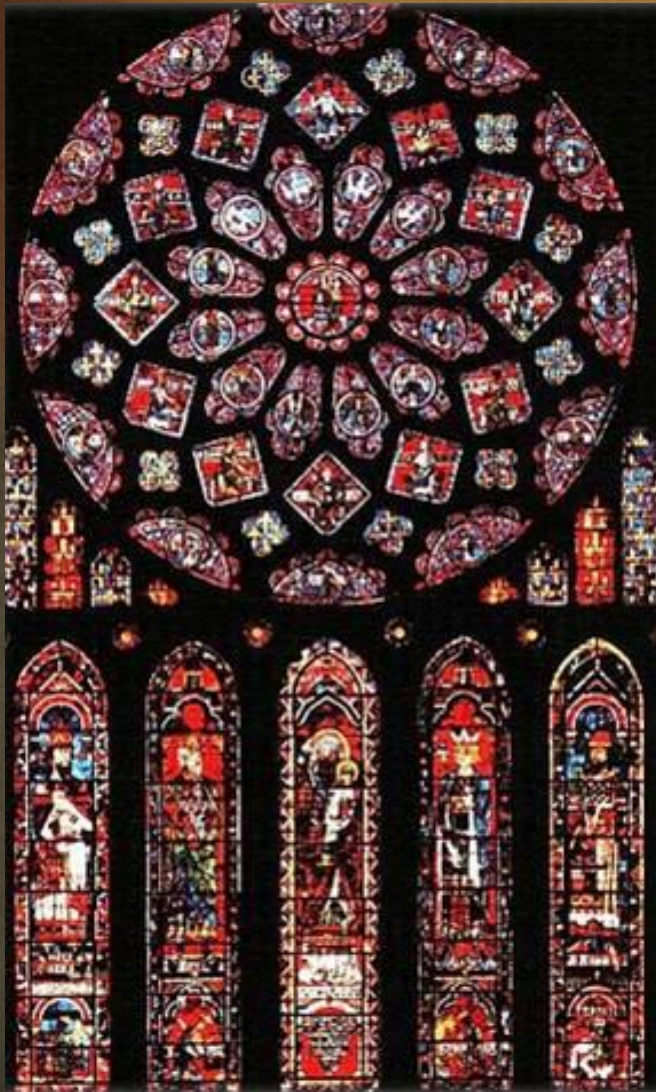

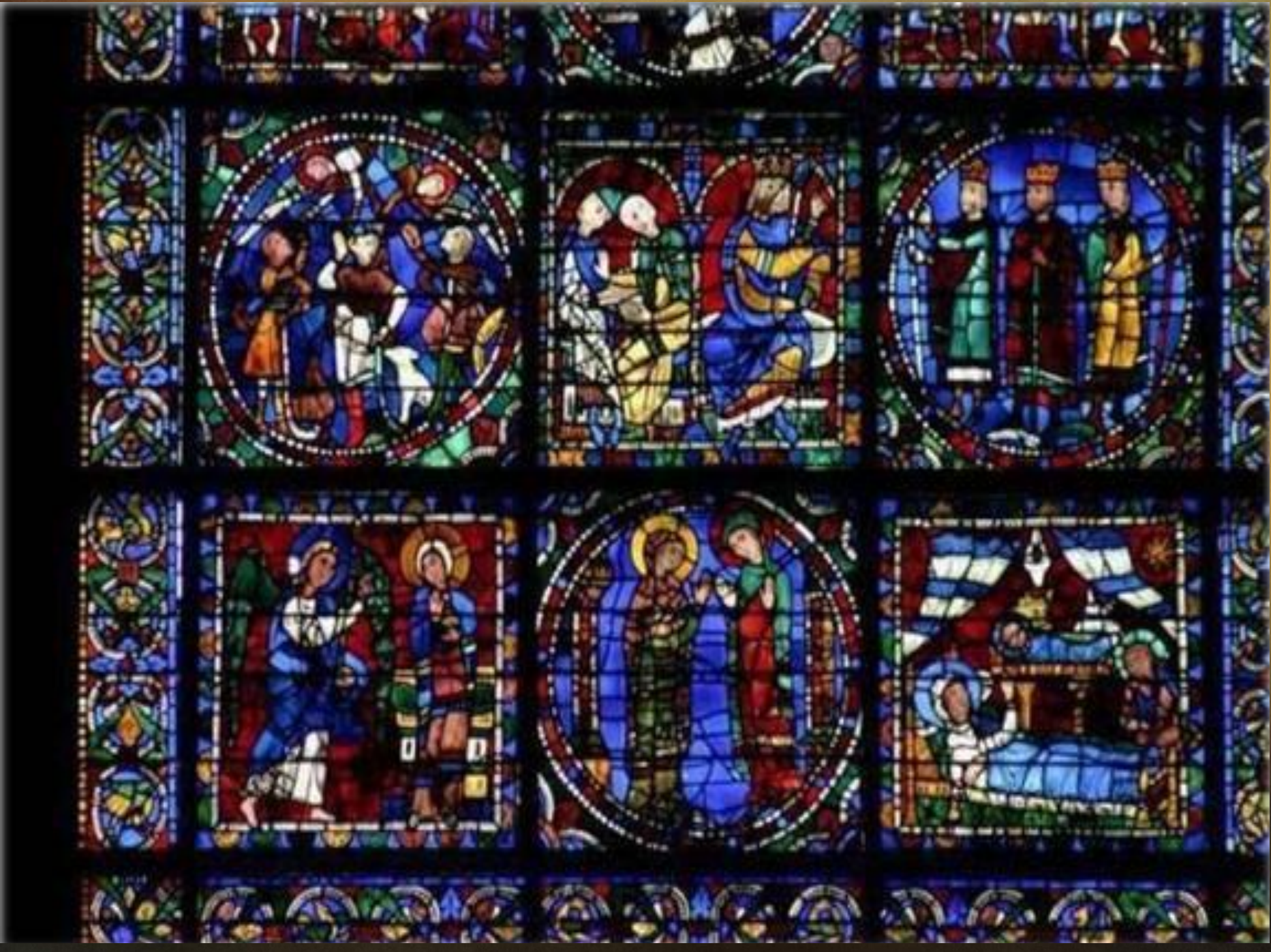

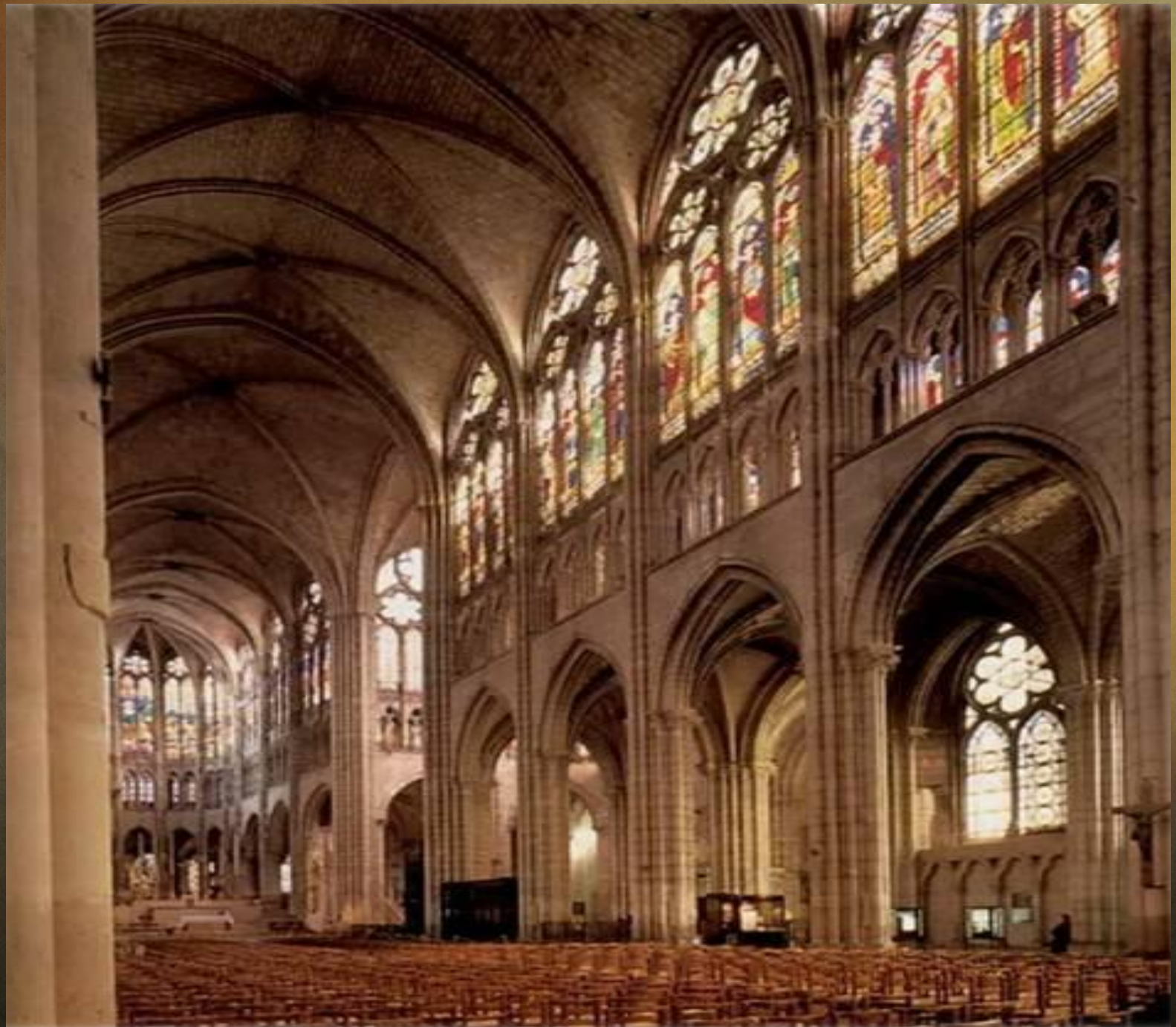

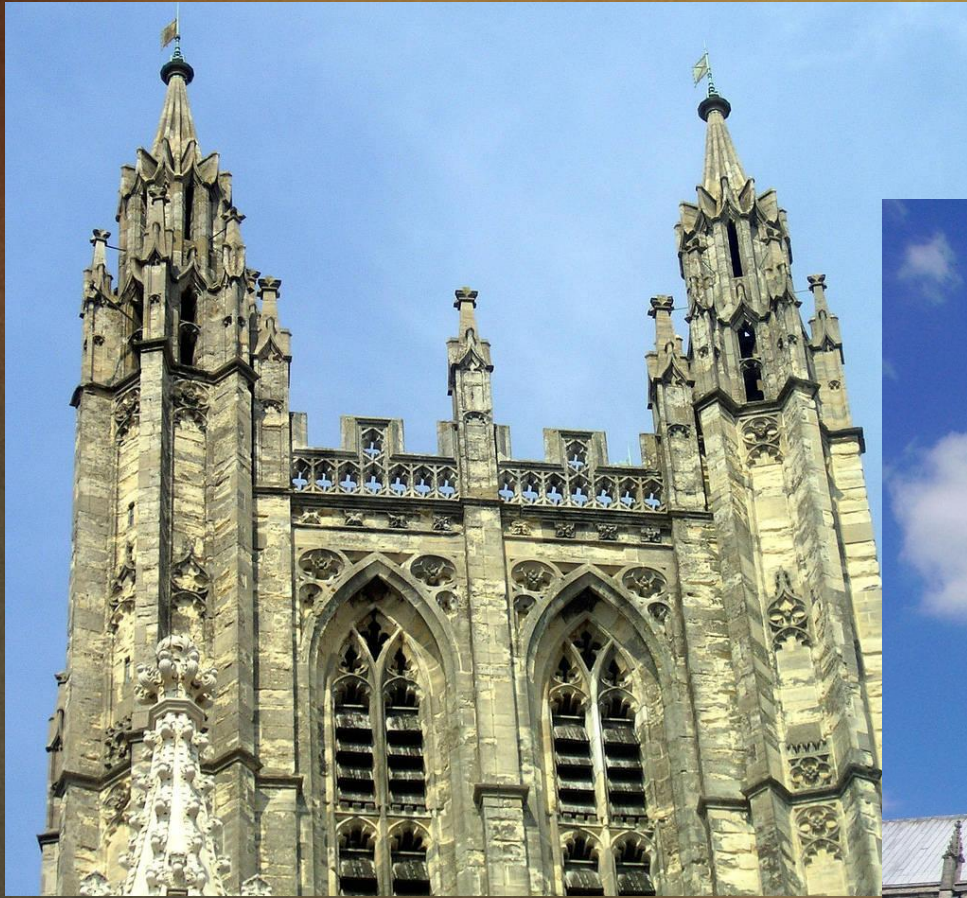

Кентерберійський собор, Лондон

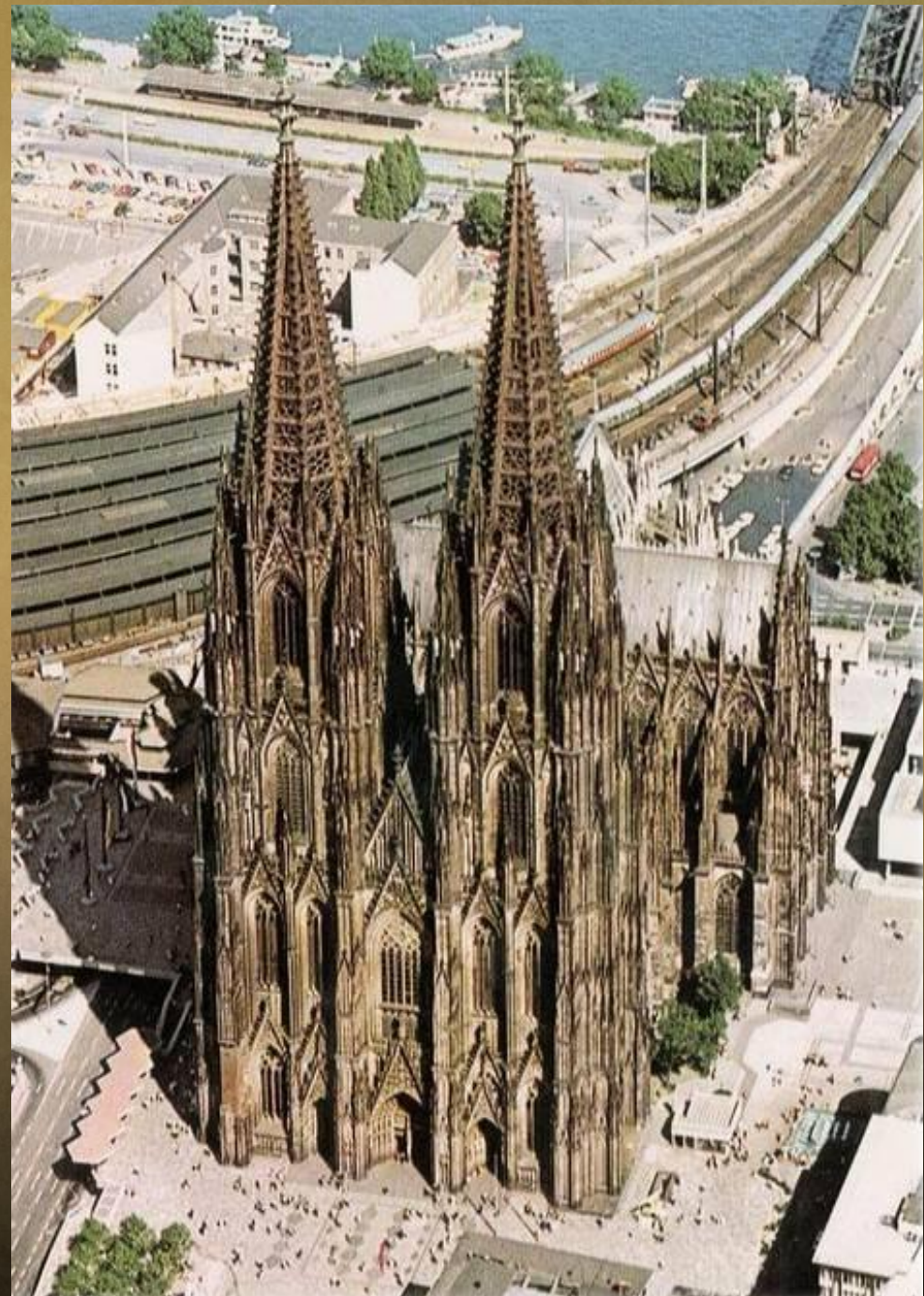

Останній етап готичного стилю – полум'яна готика . Назва з'явилася через особливий характер декору, який нагадував полум'я.

Міланський собор

Готична скульптура

Доповнює архітектуру готична скульптура, яка подолала скутість романських фігур. Її вирізняє особливий

S-подібний вигин, що нагадує мову полум'я свічі, яка символізує духовне життя людини. До середини XIII століття складається основна тематика скульптури: тема Страшного Суду, цикл, присвячений Марії, цикл шанування місцевих святих.

Архітектурні шедеври бароко

Чудовим майстром італійського бароко був Лоренцо Берніні. Його площа собору Св. Петра в Римі – модель барокової картини світу.

Церква Сан-Карло алле Куаттро Фонтане в Римі

Ще один видатний майстер
бароко – Барроміні, чиї роботи
сповнені динамізму постійно
мінливого світу. Дивує
хвилеподібна поверхня фасаду,
уведена Барроміні
в мову засобів барокової
виразності.

**Ківорій (вівтарний покров
(тінь)) над вівтарем у соборі
Святого Петра**

Для мистецтва бароко
характерна хвилеподібна
форма колон.

**Великий іспанський поет
XVII століття
Кальдерон де ла Барка
вивів точну формулу
бароко – «світ як театр».**

**В архітектурі – це час
нових містобудівничих
ідей, розквіту садово-
паркового мистецтва,
створення грандіозних
ансамблів.**

Модерн в архітектурі. У 90-ті роки XIX століття в Європі почав складатися новий стиль, що отримав назву модерн («новий»). Митець модерну прагнув естетизувати життя суспільства, створити середовище проживання городянина, яке було б не просто функціональним, але й естетичним.

Першою спорудою у стилі
модерн вважається будинок

Тасселя

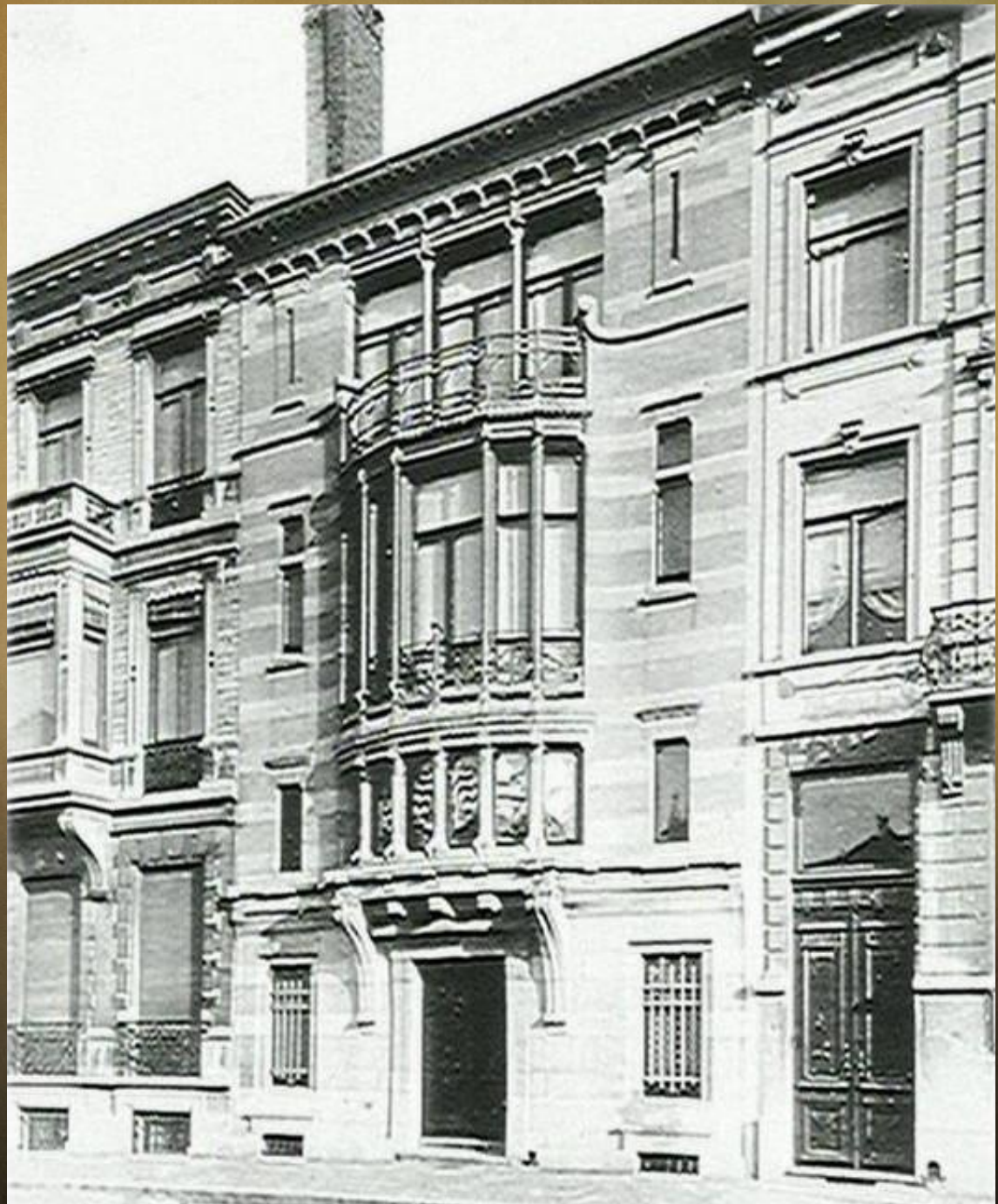
у Брюсселі, архітектор
Віктор Орта.

Для архітектури модерну
характерна антиеклектична
спрямованість, пошук
стилю.

Модерн не поєднує стилі,
а пропонує ідею синтезу
різних мистецтв. У цей час
формувався новий тип
художника-універсала.

Ідея синтезу на Заході
спрямовується на
предметний світ інтер'єру,
промислового,
торговельного приміщення.

Можна сказати, що
з модерном народився
дизайн.

Інтер'єр будинку Тасселя в Брюсселі.

Для модерну характерне
використання примхливо
вигнутих рослинних форм.

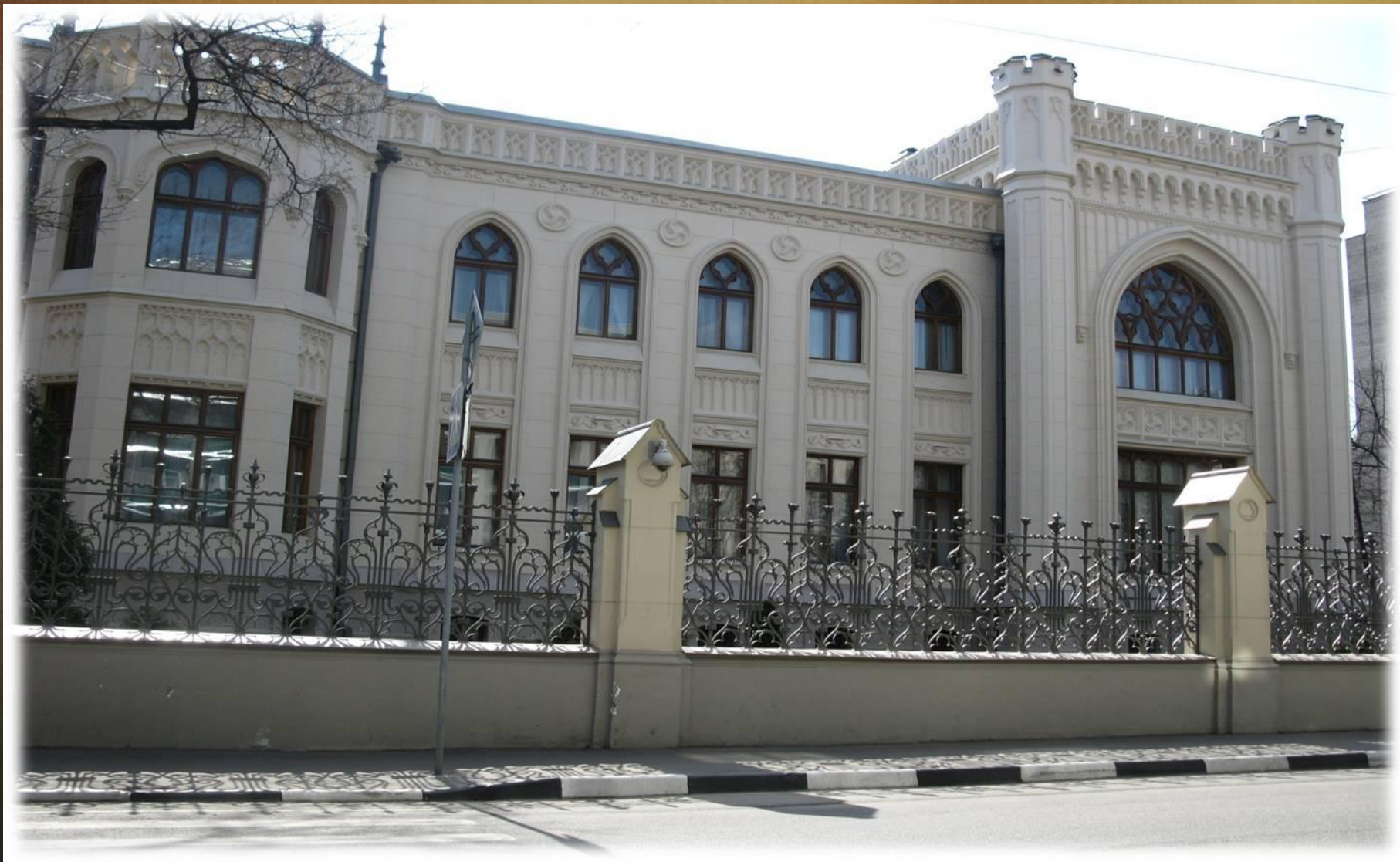
У Франції перший архітектор нового стилю – Гектор Гімалар, що створив павільйони метро.

**У Росії найвідомішим майстром модерну був
Ф. О. Шехтель.**

Будинок Морозової (1898 р.)

**У 90-х роках в Іспанії
працює Антоніо Гауді.**

**Собор Саграда Фамілія (Святої Родини),
Барселона**

Головним у його творчості
стає зведення в Барселоні
собору Саграда Фамілія.

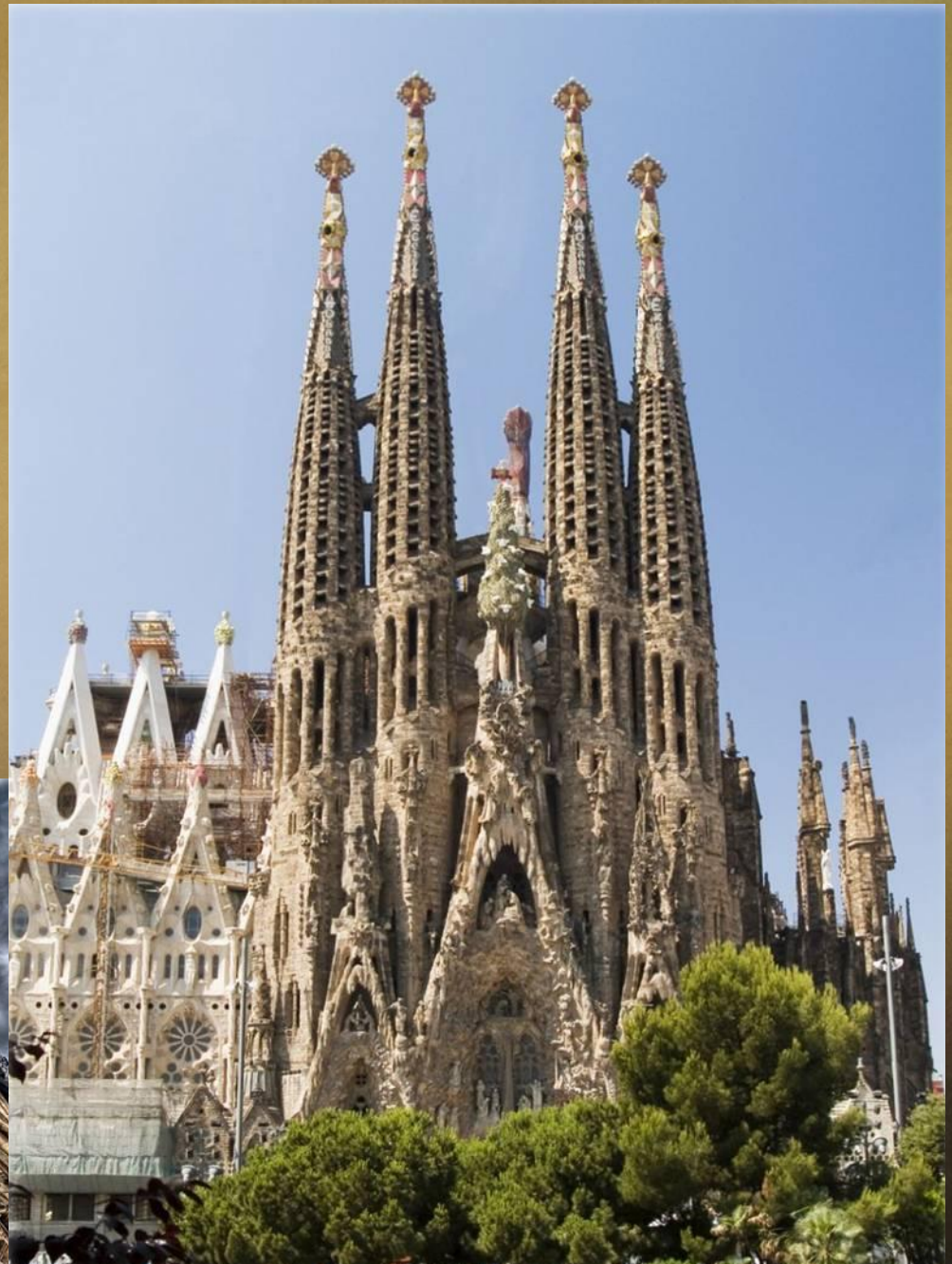
Цікаво, що Гауді не
користувався
розрахунками, він будував
інтуїтивно, як середньовічні
майстри.

У цьому виражена ідея
модерну – прагнення до
природи, до природності,
звертання до народних
коренів.

Акварельний проект автора

Гауді мислив собор як містичне Тіло Христове. Із центром, тобто із Христом, асоціюється вівтар. Голова Христа – головна вежа із хрестом. Архітектура собору інформативна, вона містить у собі написи, композиції на євангельські сюжети, алегоричні зображення, символи.

Хмарочос Вулворт

Незважаючи на зовнішні традиційні форми хмарочоса (вертикальну призму), зблизька він являє собою зразок архітектури нео-готики.

Побудований у 1913 році хмарочос Woolworth Building

У 1907 р. виник Німецький Веркбунд (виробничий союз), що об'єднав промисловців, архітекторів і художників, які ставили собі за мету реорганізувати будівництво й художні ремесла на сучасній промисловій базі.

У цей час міста розвиваються не баченими раніше темпами.

До кінця ХІХ століття звичайними стають хмарочоси в 20–30 поверхів.

Провідне місце в їхньому будівництві посідає Нью-Йорк.

Woolworth Building досить широко відомий через елегантну масивну частину будівлі та стрункі пропорції вежі, що вінчає її.

Хмарочос став зразком відповідального підходу до архітектури висотних будівель через його струнку вежу, яка не занадто затінює вулиці поряд із ним.

